Józef Orczyk

Uwagi wstępne

Potencjalne przyłączenie się Polskie do Unii wywołuje wiele dyskusji. Dotyczy ona często zatrudnienia. Przedmiotem analiz są wątpliwości związane nie tylko z przewidywanymi zmianami w skali zatrudnienia, ale też z koniecznością takiego przygotowania kadr, aby mogły one wytwarzać produkty i usługi konkurujące z innymi w ramach Unii. Rozpatrywane są nie tylko możliwości wykorzystania polskiego potencjału demograficznego w kraju, ale i do różnych prac za granicą. Skala potencjalnej emigracji stałej jest różnie szacowana; coraz częściej badania wskazują jednak na jej ograniczoność (zwłaszcza gdyby wziąć pod uwagę wcześniejsze emigracje) i okresowość oraz komplementarność w stosunku do potrzeb krajów zachodnich.

Z drugiej strony przedstawiciele krajów Europy Zachodniej, akcentując obawy związane z potencjalną wysoką emigracją z Polski (stałą czy okresową), nie doceniają związku jej skali z wielkością inwestycji i zmianami zatrudnienia w samej Polsce. Warto też przypomnieć, że wielość działań w zakresie edukacji może stać się istotnym czynnikiem sprzyjającym zarówno zmianom zatrudnienia w Polsce, jak i ułatwiającym regulację migracji.

Ostatnio zarówno w Polsce, jak i w całej Europie liczba publikacji dotyczących zatrudnienia gwałtownie rośnie. Bezrobocie jest czynnikiem wymuszającym postawienie wielu pytań, na które niełatwo jest uzyskać jednoznaczne czy uniwersalne odpowiedzi. Sytuacja na rynku pracy, jak i funkcjonowanie związanych z nim instytucji, regulacje ich działalności, wymagają zmian. Kwestią pozostaje jednak nie tylko jednoznaczne określenie ich kierunku, ale i uświadamianie sobie, jaka kombinacja działań, w jakich warunkach daje największe szanse osiągnięcia celu. Zdając sobie sprawę z trudności odpowiedzi na te pytania w warunkach

przemian społeczno-gospodarczych, które dokonują się w Polsce, pracownicy Katedry Pracy i Polityki Społecznej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu postanowili zorganizować konferencję naukową, której celem byłoby określenie nie tylko problemów dotyczących zatrudnienia i zachodzących w nim zmian, ale również pokazanie ich związku z kierunkiem przemian, które niesie ze sobą proces integrowania się z Unią Europejską. Doceniając fakt, że wybór problemów jest związany również z zainteresowaniami badawczymi osób, które zgodziłyby się zaprezentować swoje przemyślenia, zwrócono się z prośbą o udział do wszystkich ośrodków naukowych w kraju zajmujących się tą problematyką. Równocześnie sugerowano, aby prezentację problemu dokonać w miarę możliwości w postaci dylematu[1] – ujęcie takie pozwala na wskazanie pewnej przestrzeni, w której ramach możliwe jest dokonywanie zmian i wybór alternatyw. Z różnych powodów nie wszyscy zaproszeni mogli uczestniczyć w konferencji, nie zawsze też autorzy referatów mogli wyniki swych przemyśleń i analiz zaprezentować w formie dylematów. Kilku uczestników ograniczyło swój aktywny udział w konferencji do zabrania głosu w dyskusji.

W rezultacie zorganizowana w dniach 23 i 24 września 1999 roku w Poznaniu konferencja zgromadziła ponad 50 uczestników z różnych ośrodków naukowych w kraju. Plon konferencji to jednak nie tylko wygłoszone referaty i dyskusje, to także możliwość zapoznania się ze strategią zmian rynku pracy w Polsce przedstawioną przez wiceministra pracy i polityki społecznej Piotra Kołodziejczyka.

Zaprezentowane czytelnikowi referaty zostały ugrupowane w kilku odrębnych częściach. W pierwszej, stanowiącej swego rodzaju diagnozę, zgromadzono opracowania dotyczące przemian w zatrudnieniu i rodzących się w zwiazku z tym dylematów. Jest to jednocześnie wskazanie nie tylko pewnego kierunku zmian, ale też próba rozpoznania stanu rynku pracy w Polsce w układzie przestrznnym.

Druga zawiera opracowania wskazujące na pewne procesy przystosowawcze, które mają miejsce w Polsce w zakresie procesu racjonalizowania wykorzystania zasobów pracy. W opracowaniach tych chodzi głównie o procedury i ich wdrażanie jako elementy kształtowania jakościowych i ilościowych zmian w zatrudnieniu w Polsce.

Osobną część stanowią komunikaty informujące o możliwościach wykorzystania pewnych instytucjonalnych rozwiązań do lepszego przygotowania kadr w Polsce. Zdecydowaliśmy się też na zamieszczenie w pracy dyskusji nad *Narodową*

[1] Pewnego wyjaśnienia wymaga pojęcie dylematu stosowane w opracowaniu. Warto przypomnieć, że pojęcie to w odniesieniu do problemów społecznych nie ma charakteru bezwzględnej alternatywy – jest najczęściej traktowane jako wskazanie granic, w których ramach poszukuje się rozwiązania. Odnosi się to zarówno do dylematów o charakterze aksjologicznym, jak i instytucjonalnym oraz instrumentalnym. Kontekst sytuacyjny dylematów społecznych powoduje, z jednej strony, potrzebę wyraźnego określenia granic, akcentowania sprzeczności, a z drugiej strony – konieczne jest znalezienie kompromisu uwzględniającego warunki wyboru i podejmowania decyzji.

strategią zatrudnienia, której prezentacja przez pana wiceministra P. Kołodziejczyka wywołała wiele pytań i uwag.

Układ materiałów przedstawionych w pracy jest nieco odmienny od kolejności prezentacji obowiązującej w czasie konferencji. Przebieg konferencji odzieciedla omówienie dyskusji opracowane przez M. Żukowskiego. Autorka recencji Pani Profesor A. Polańska, której w tym miejscu chciałbym bardzo podziękować za krytyczne, ale i życzliwe uwagi i opinie, wyraźnie sugerowała m.in. celowość innej kolejności układu przyszłej publikacji akcentującej przede wszystkim problemy, a na drugim miejscu stawiając rozwiązania i ich przesłanki.

Przedstawione czytelnikowi opracowania cechują się odmiennością problematyki, różnorodnością jej ujmowania. Ocena tak trudnych i zmiennych problemów jest dopiero wtedy pełna, kiedy rozpoznanie jest możliwie wszechstronne. Wydanie tego zeszytu odzwierciedlającego pewien stan pojmowania rzeczywistości, która ulega zmianom, ma walory poznawcze. Istotne jest też wskazanie kierunków zmian, pokazanie tego, co już się dokonało w zakresie przystosowania polskiego rynku pracy do standardów unijnych.

***

W konferencji aktywnie uczestniczyli wszyscy pracownicy Katedry, jednak nie odbyłaby się ona, gdyby nie zaangażowanie takich osób jak mgr Agnieszka Marcinkiewicz, Elżbieta Lange oraz doktoranci mgr Maciej Ławrynowicz i mgr Zbigniew Krzewiński.